

УДК 378.011.3-051:6]:746.688.721.2

DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2022.80.278214>

НАТАЛІЯ СВИРИДЮК

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0983-2116>

(Полтава)

Place of work: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: nata.motanka@gmail.com

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ МИСТЕЦЬКИМ ОСОБЛИВОСТЯМ ПРОВЕДЕННЯ МАЙСТЕР-КЛАСУ З ВИГОТОВЛЕННЯ ВУЗЛОВОЇ ЛЯЛЬКИ

Розглядаються питання мистецьких особливостей, традицій виготовлення вузлової ляльки, потенціал національно-патріотичного та естетичного виховання учнівської молоді засобами народного мистецтва. Підкреслено важливість засвоєння техніки виготовлення народної ляльки для майбутніх учителів технологій, яка широко може використовуватися у практичній педагогічній діяльності як на заняттях з технологій, так і в позаурочній навчальній діяльності з учнями початкової та базової нової української школи, зокрема під час проведення майстер-класів. Зосереджено увагу на необхідності опанування знаннями про етнографічні дослідження створення народної ляльки з різних матеріалів та регіональні особливості формотворення та оздоблення іграшки для якісної та ефективного проведення майстер-класу з вузлової ляльки, досягнення виховної, розвиваючої мети та практично діяльнісного значення такого формату занять з технологій.

В дослідженні виділено структуру організації та підготовки до проведення майстер-класу з вузлової ляльки у закладах загальної середньої освіти. На етапі підготовки необхідно здійснити підбір та тематичне оформлення приміщення для майстер-класу, продумати структуру міні-лекції автора, підготувати мультимедійну презентацію, підібрати ілюстративний та наочний матеріал, організувати виставку творчих робіт автора майстер-класу, обрати та підготувати необхідні матеріали для виготовлення ляльки учасниками майстер-класу. Продумати особливості заключного етапу майстер-класу (афішування та рефлексію). В роботі детально описано технологічні етапи виготовлення ляльки: формування голови – вузлика, викладення хреста з ниток, формування антропоморфної фігури, оздоблення – «одягання» ляльки.

Обґрунтовано важливість вивчення традицій народного мистецтва у закладах вищої школи шляхом проведення майстер-класів з вузлової ляльки. Аналізуються мистецькі особливості вузлової ляльки та проведення майстер-класів. Підкреслено важливість упровадження інноваційних технологій під час проведення майстер-класів з вузлової ляльки в закладах вищої освіти.

Ключові слова: *народне мистецтво, вузлова лялька, мистецькі особливості виготовлення народної ляльки, майстер-клас, підготовка вчителя технологій до проведення майстер-класу з вузлової ляльки.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Гуманізація сучасного освітнього процесу включає збереження, поширення та засвоєння духовних набутоків нації молодим поколінням. У руслі оновлення змісту форм та методів навчання загальної середньої освіти особливого значення набуває патріотичне виховання через етнокультуру. Звернення до традицій народного мистецтва у новій українській школі є актуальним і сприяє національній самоідентифікації майбутнього покоління українців. Народне мистецтво має глибинні джерела національного виховання учнівської молоді. Гра, іграшка, народна лялька, зокрема, сприяють вияву сутнісних сил людини і допомагають формуванню творчого потенціалу, самореалізації особистості її духовного зростання та підготовки до суспільно корисної діяльності.

Мистецтво виготовлення народної ляльки досить багатогранне: в ньому поєднуються традиції, обряди, казки, колористика, орнаментика, символіка, родинне виховання через гру, а

також дитячі мрії, переважно ляльку для дитини виготовляли дорослі (мати чи бабуся), промовляючи, навчаючи, виховуючи. Так і нині навчаючи дітей особливостям створення народної ляльки учитель має розповідати про традиції та вірування українського народу. Крім того, мистецтво виготовлення народної ляльки поєднує декілька технологій: по перше, це традиції народного вбрання та декорування одягу, по друге, традиції народної вишивки, по третє – розмаїття технік виготовлення народної ляльки з різних матеріалів.

Для майбутніх учителів технологій оволодіння багатством народного мистецтва виготовлення вузлової ляльки дозволить розширити навчально-виховний потенціал освітнього процесу в позаурочній освітній діяльності. У підготовці майбутніх учителів технологій до використання традиційної народної ляльки в навчально-виховному процесі, значне місце посідає отримання практичних умінь та навичок виготовлення вузлової ляльки відповідно до її специфіки, уміння виявляти свою творчу особистість у роботі з різними матеріалами під час виготовлення вузлової ляльки.

Інновації, інноваційні технології на сьогодні стали невід'ємною складовою діяльності сучасного вчителя технологій. Одним з найбільш комфортних та не заформалізованих технологій популяризації народного мистецтва серед підростаючого покоління є майстер-класи.

Майстер-клас – це ефективна форма передачі знань і умінь, обмін досвідом, під час якого демонструються оригінальні методи засвоєння певних знань при активній ролі всіх учасників заняття (*Організація та проведення...*, 2022). Під час майстер-класу набувається не пасивне отримання нових знань. Фахівці з інноваційних педагогічних технологій вважають майстер-клас ефективною сучасною формою навчання. Перевага майстер-класу, як групової форми роботи в тому, що він забезпечує формування мотивації та пізнавальної потреби учнів у конкретній діяльності; стимулює пізнавальний інтерес; забезпечує відпрацювання вміння планувати свою діяльність, вміння самоорганізації і самоконтролю, здійснює індивідуальний підхід по відношенню до кожного учасника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мистецтво української народної ляльки є особливим типом художньої творчості, що інтегрує в собі різні види народного мистецтва, поєднує матеріальні і духовні здобутки української культури. Першими, описали технологічний процес виготовлення вузлової ляльки та її мистецькі особливості М. Грушевський, М. Русов, Н. Заграда, К. Матейко та інші. Епізодичні відомості, що характеризують технологію та естетику вузлової ляльки знаходимо в етнографічних записях В. Милорадовича, П. Мартиновича, Я. Риженка, С. Килимника та інших. Сучасні дослідники технології та художніх особливостей вузлової ляльки (О. Найден, Л. Герус, О. Скляренко, В. Титаренко та інші) зібрали вагомий матеріал від респондентів-носіїв традиційної культури, майстрів з лялькарства.

Питання національно-патріотичне виховання молоді засобами декоративно-ужиткового мистецтва детально висвітлено у працях О. Гевко, Т. Гавлітіної, О. Бабак, С. Тесленко, В. Титаренко, Ю. Срібної, Я. Яців та інші. Різним аспектам естетичного виховання учнів засобами народного мистецтва присвячені наукові розвідки Є. Антоновича, О. Алісійчук, М. Боришевського, Г. Ващенко, О. Ковальова, Л. Назарука, В. Проців, С. Сенда, М. Стельмаховича та інших. Передовим досвідом виховного впливу та розвиваючих технологій у процесі виготовлення народної ляльки на заняттях з трудного навчання діляться учителі технологій І. Бовкун, А. Брожек, Н. Дашковська, Л. Ксеніч, Л. Кобак, А. Ковальчук, О. Півнюк, О. Чала та багато інших учителів України. Майстер-класи з виготовлення народної ляльки нині широко практикують мистецькі осередки, дизайн-студії, арт-студії та народні майстрині. Однак, науковий підхід до організації та проведення майстер-класу з вузлової ляльки залишається слабо дослідженим та потребує ґрунтовних методичних розробок з метою поширення національно-патріотичного виховання молоді засобами народного мистецтва.

Мета дослідження: обґрунтування та розробка методики підготовки та проведення майстер-класу з виготовлення вузлової ляльки для більш якісної професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні мало приділено уваги проведенню майстер-класів з вузлової ляльки на високому професійному рівні з урахуванням мистецьких особливостей цього виду народного мистецтва. Знання про народну ляльку, як елемент національної культури, етнографічні розвідки стають першоосновою для підготовки учителя

до проведення майстер-класу з виготовлення вузлової ляльки. За визначенням Л. Герус: «Народна лялька належить до унікальних явищ культури. Вона є предметом дитячої гри, засоби виховання та розвитку дитини, об'єктом творчості, реліктом культури, декоративною оздобою, сувеніром. Власне ці функціональні відмінності, тісно переплітаючись, зумовили її активну роль у процесі культурної спадкоємності поколінь та мистецьку своєрідність» (Герус, 2004, с. 6). З цього погляду народну ляльку можна розглядати у різних аспектах – культурологічному, філософському, педагогічному, етнографічному, мистецтвознавчому, виховному тощо.

О. Найден вважає, що сьогодні вузлова лялька «постає як певний образ, який корелюється з глибшими екзистенціальними основами життя, ніж просто іграшка. Жіночі зображення, класифіковані як образи господині вогнища зустрічаються в знахідках верхнього палеоліту. У процесі розвитку землеробства ці образи диференціювалися (в основному за принципом орнаментально-символічних зображень на них) і уособлюють різні явища природи. Їх образи узагальнені, компактні, схематизовано спрощені» (Найден, 2016, с. 25).

Мистецькими особливостями, що характеризують вузлову ляльку є: пластичне вирішення (просте і не вибагливе), декор, оригінальний орнамент оздоблення, природна колірна гамма. За висловом К. Матейко: «Народні ляльки є цінним матеріалом до пізнання окремих ділянок із матеріальної культури бо відрізняються яскравим реалізмом» (Матейко, 2011, с. 620). Українські народні ляльки відтворюють у своїй більшості побутові образи. В Україні як хліборобському краї, серед антропоморфної пластики закріпилися образи матері з дитиною, жіночі зображення «панна», «кума», «господиня». Ці образи, щодо декоративності та іконографії, є узагальненим типом, сформованим хліборобським буттям. О. Найден визначає, що у створенні ляльок пластично-інтуїтивною основою образності є прийом початкового роблення. Цей прийом у різних регіонах різний, до того ж в одних регіонах він традиційно закріплений і має масовий характер в інших радше спорадичний, формально-варіативний, у художньо образному плані більш індивідуалізований. Зовнішній вигляд ляльки, наявність деталей, кольорово-декоративний характер вбрання залежать від місцевості, де вона була виготовлена, від роду занять населення, від хисту, смаку і вміння виконавця.

Підготовка до проведення майстер-класу передбачає також вирішення ряду організаційних та методичних питань, зокрема: визначення приміщення для майстер-класу, підготовку міні-лекції автора, мультимедійну презентацію, підбір ілюстративного та наочних матеріалів, підготовка виставки творчих робіт автора майстер-класу, обрання та підготовку матеріалів для виготовлення ляльки.

Під час підготовки потрібно обрати приміщення з урахуванням мистецьких завдань, що планується вирішити під час майстер-класу. Бажано, щоб інтер'єр місця проведення налаштував на занурення в атмосферу народних традицій, підсилював вплив народного мистецтва на свідомість, створював середовище, в якому буде комфортно творчо працювати. Такою локацією може бути зал етнографічного відділу краєзнавчого музею, виставкова зала під час експонування виставки творів мистецтва, аудиторія-музей в навчальному закладі, приміщення бібліотеки з книжковою виставкою з тематики народного мистецтва, територія етнофестивалю чи культурно-мистецького заходу тощо. Таким чином, ще до початку майстер-класу учасники налаштуються на наступний творчий процес, заздалегідь мобілізуючи власні, вже наявні, знання та вміння з народного мистецтва.

Вступною частиною майстер-класу може стати розповідь чи лекція майстра народної ляльки. Лекцію майстра потрібно підготувати таким чином, щоб в ній характеризувати не лише загальні художні якості української народної ляльки, а подати регіональні мистецькі особливості вузлової ляльки. Важливою є авторська характеристика власних творчих, мистецьких задач та шляхи їх вирішення в процесі виготовлення ляльки. Професійних майстрів, членів Національної спілки майстрів народного мистецтва України (НСМНМУ), що проводять майстер-класи, можна, за визначенням О. Найдена, поділити на тих, хто точно копіює аутентичні зразки, і тих, хто не порушуючи іконографічної основи творчо збагачує та певною мірою, індивідуалізує образ народної ляльки (Найден, 2016). Діяльність кожного з цих майстрів цінна та має мистецьке значення, їх досвід та творчі надбання можна успішно використовувати під час майстер-класів у вищій школі.

Мультимедійна презентація про традицію, історію, технологічні та мистецькі особливості вузлової ляльки в поєднанні з бібліографічною виставкою мистецьких видань по темі

дозволить студентській молоді ознайомитися з різними джерелами інформації про вузлову ляльку та дотичні до неї сфери народного мистецтва. При підготовці мультимедійної презентації потрібно враховувати рівень обізнаності з питань народного мистецтва студентської аудиторії та їх майбутню професійну діяльність.

Важливою складовою проведення майстер-класів є демонстрація виготовлених автором вузлових ляльок. Виставка дозволить учасникам докладніше ознайомитися з творчою лабораторією автора, художніми особливостями його мистецьких творів, процесом роботи над лялькою, спонукатиме до власної творчості. Бажано доповнити таку виставку предметами традиційного ужиткового мистецтва, серед яких традиційно побутувала народна лялька. Наприклад, зразки ткацтва та вишивки: сувої полотна, рядна, сорочки, килими; гончарні вироби; різьблені та/чи мальовані прялки, скрині тощо. Це підсилить художній вплив на учасників майстер-класу та стимулює їх творчу уяву, що важливо в процесі роботи над виготовленням вузлової ляльки.

Відбір і підготовка матеріалів для майстер-класу потребує врахування мистецьких особливостей вузлової ляльки. В. Щербаківський писав: «Мистецтва селянське споконвічне, тисячолітнє воно виросло з матеріалу і зрослося із ним, тому й не сміє відриватися до матеріалу, з яким зв'язано, що б не втратити свого мистецького впливу на глядачів, своєї мистецької сили» (Щербаківський, 1995, с. 137). Ці слова особливо актуальні на етапі підбору матеріалів для виготовлення ляльки до майстер-класу. Бо матеріали, з яких буде виготовлена лялька, є визначальними для майбутнього результату, багато в чому від матеріалів залежать художні особливості ляльки та її мистецька цінність. Бажано використовувати матеріали з натуральної сировини: лляну, конопляну, бавовняну, вовняну тканину та нитки, сіно, лляне чи конопляне прядиво, джгут, кукурудзяні качани та листя – тобто все те, з чого традиційно століттями виготовляли вузлові ляльки. Оздоблення – це важливий елемент художнього образу ляльки. Бажано використовувати традиційні прийоми декорування: вишивка, мережки, фарбування рослинними барвниками, вибійка, розпис по тканині. Таким чином, буде збережена в непорушності традиційна технологія виготовлення та мистецькі особливості вузлової ляльки, що традиційно склалися. А учасники майстер-класу зможуть проявити та розвинути свої мистецькі здібності, та набути навичок технології з виготовлення вузлової ляльки.

Для виготовлення ляльки учасникам майстер-класу потрібно подати таку кількість матеріалів, що б створити якомога більшу кількість варіантів гармонійного поєднання кольорової гами та фактури тканини і ниток. Разом з тим, при підборі матеріалів не потрібно нав'язувати авторське бачення, не втручатися в сферу індивідуального художнього рішення учасників майстер-класу.

На всіх етапах підготовки до майстер-класу важливо демонструвати художні особливості, елементи та техніки оздоблення традиційного українського строю. За визначенням О. Найдена «Про загальний характер декоративних смаків тієї чи іншої місцевості свідчить одяг ляльок. Адже, він зроблений з ганчірок, що залишилися від того одягу, який колись носив сам автор, з того матеріалу, який подобався жителям даної місцевості. Добір кольорів, їх чергування, ритм, загальний колорит майже завжди відтворюють локальні ознаки різних місцевостей» (Найден, 2007, с. 68). Українським лялькам притаманні насиченість чистих кольорів, контрастність їх поєднання, багатшаровість лялькового одягу – все те, чим в значній мірі характеризується комплекс традиційного українського строю.

Під час майстер-класу учні отримують знання та навички з технології виготовлення вузлової ляльки та знайомляться з її мистецькими особливостями, створюючи власний самостійних твір народного мистецтва. Проведення майстер-класу включає такі технологічні етапи виготовлення ляльки: формування голови – вузлика, викладення хреста з ниток, формування антропоморфної фігури, оздоблення – «одягання» ляльки. Заключним етапом майстер-класу є афішування та рефлексія.

Голова ляльки – вузлик є основою внутрішньої будови ляльки і визначає подальший образ ляльки. На етапі виготовлення основи ляльки автор показує декілька технологічних варіантів, на основі яких можна виготовити різноманітні за художнім рішенням, але традиційні за внутрішньою будовою, вузлові ляльки. Наведемо приклади: голова ляльки виготовляється за описом М. Грушевського (1904, с. 85), О. Найдена (2007, с. 192), В. Титаренко (2014, с. 73): шматочок хліба загортаємо в тканину та міцно перев'язуємо ниткою; спосіб, описаний

О.Найденом за відомостями зібраними від респондентів в Черкаській області, районах історичної Полтавщини (с.Золотоношки, Драбівського району Черкаської області) та Полтавщини: спіраллю скручений прямокутний шматок полотна, що утворює циліндр обгорнути тканиною і перев'язати; спосіб, описаний респондентами з Зіньківського, Полтавського та Шишацького районів Полтавської області: з довільно зібганого шматка тканини, прядива чи пасма сіна утворити кульку, це може бути і жменя тирси та загорнути у тканину і міцно перев'язати, як у попередньо описаних способах. Завдяки технологічним особливостям кожного з наведених варіантів, ляльки виготовлені на їх основі будуть мати власні мистецькі особливості різне художнє враження, викликати у глядача різні емоції.

Наступний етап в проведенні майстер-класу виготовлення хреста на обличчі ляльки. Хрест іконографічно важлива, але оптично автономна деталь ляльки, яка робить її більш семіотичною та надає їй семантичної багатозначності (Найден, 2007). Завдяки хресту на обличчі лялька стає образно більш складною, загадковою. За дослідженнями провідних науковців ляльки з широким хрестом набраним з чорних ниток, як правило, яскраво оздоблені, мають різнобарвне вбрання, ляльки, вбранні в одяг стриманої кольорової гами мають широкі різнобарвні хрести. На акварелях Авдієва, де зображені ляльки з Кременчуцького і Пирятинського районів Полтавської області, бачимо яскраве світле вбрання та хрести ниток червоного, помаранчевого, рожевого кольору з мінімальним додаванням чорної нитки. Хрести в ляльок зі збірки Марка Грушевського, що зберігаються в музеї Михайла Грушевського (м. Київ) мають хрести набрані з ниток кольору подібного до кольорів лялькового вбрання, це гамма теплих відтінків: світло-коричневого, вохристого, помаранчевого, червоного, бордового, жовтого з додаванням чорного чи чорно-коричневого. Аналіз творів сучасних професійних майстрів народного мистецтва свідчить, що кольорова гамма хреста добирається кожним автором індивідуально, корелюючись лише з авторським художнім баченням реалізації творчого задуму та естетичним смаком майстра. Аналізуючи зібрані відомості, про колористичні особливості хрестів у ляльок, під час майстер-класу пропонуємо учасникам найбільш широку та вишукану кольорову палітру ниток. Як наявність так і відсутність хреста на обличчі ляльки є традиційним і являється мистецькою особливістю вузлової ляльки, яку учасники майстер-класу можуть творчо осмислити під час виготовлення ляльки. Це дасть змогу учням проявити свої художні здібності та навчитися працювати з тканиною та нитками різних кольорів та фактур.

Під час навчання технікам виготовлення ляльки автор майстер-класу контролює дотримання традиційних технологій, а в частині створення загального художнього образу, оздоблення, одягання ляльки керівник майстер-класу – виступає як консультант, колега-майстер, не нав'язуючи свого художнього бачення, дозволяючи дитині вільно, самостійно спроектувати і втілити задуманий образ ляльки, використовуючи при цьому всі можливості набутих знань та вмінь, реалізуючи власне бачення мистецьких особливостей традиційної вузлової ляльки.

На майстер-класі з вузлової ляльки шляхом використання сучасних педагогічних технологій можна створити умови для оволодіння учнями прийомами технологій виготовлення ляльки відповідно до традиційних мистецьких характеристик, розвинути їх творчі здібності. Особливістю майстер-класу з вузлової ляльки є акцентування на традиціях та естетиці народного мистецтва, опанування технологій та навичок у виготовленні вузлової ляльки.

На етапі афішування та рефлексії відбувається презентація творчих робіт учасників майстер-класу. Учні презентують свої роботи: дають назву виготовленій ляльці, як цілісному художньому твору, оповідають про авторський задум, технології та художні прийоми використані при його реалізації. Проводиться обговорення спільної роботи, учні разом з учителем характеризують найбільше емоційно-естетичне враження, отримане під час майстер-класу. Відбувається фотографування учнівських робіт та розміщення інформації в соціальних мережах.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Використання майстер-класів з вузлової ляльки у позаурочній роботі вчителя технологій сприяє формуванню творчо-активної особистості, здатної продовжити народні традиції. Являючись частиною світової культури українська лялька зберігає в своєму образі самотутність світосприйняття та характерні риси нашого народу. Під час проведення майстер-класу особлива увага має

приділятися не лише технології виготовлення народної ляльки, а й національним особливостям формотворення конструкції іграшки, оформлення та оздоблення одягу ляльки, колористичним та орнаментальними поєднанням, регіональним традиціям та відмінностям, мистецьким особливостям авторської ляльки. Для професійного розвитку майбутнім учителів технологій важливим залишається формування здатності до естетичного виховання учнівської молоді засобами народного мистецтва. Унікальний потенціал в цьому напрямку має народна лялька, тому популяризації традицій та технологій виготовлення вузлової ляльки є невід'ємним компонентом розвитку освітніх технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Герус Л. Народна іграшка у дослідженнях Катерини Матейко. *Народознавчі зошити*. 2011. № 4 (100). С. 615–617.
- Герус Л. М. Українська народна іграшка. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2004. 263 с.
- Грушевський М. Дитячі забавки та гри усякі. *Киевская старина*. 1904. Июль-Август. С. 51–105.
- Матейко К. Народні іграшки західних областей УРСР (на основі етнографічного музею АН УРСР у Львові). *Народознавчі зошити*. 2011. № 4 (100). С. 618–631.
- Найден О. Парадокс української ляльки: Українська народна лялька у світлі кроскультурних паралелей та аналогій. Обрядові функції. Конструктивний дизайн. Київ : ВД «Стилос», 2016. 208 с.
- Найден О. С. Українська народна лялька. Київ : ВД «Стилос», 2007. 240 с.
- Організація та проведення майстер-класів: метод. рекомендації. URL: http://krasnokutsk-logoped.edu.kh.ua/atestaciya_samoosvita/majster-klas_organizaciya_ta_provedennya_majster-klasiv/ (дата звернення: 15.12.2022).
- Титаренко В. П. Святкова народна іграшка Українців. *Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава, 2004. С. 73–75.
- Щербаківський В. Українське мистецтво. Вибрані неопубліковані праці / упоряд., вст. ст. В. Ульяновського. Київ : Либідь, 1995. 288 с.

REFERENCES

- Herus, L. (2011). Narodna ihrashka u doslidzhenniakh Kateryny Mateiko [A folk toy in the research of Kateryna Mateiko]. *Narodoznavchi zoshyty [Ethnological notebooks]*, 4 (100), 615-617 [in Ukrainian].
- Herus, L. M. (2004). *Ukrainska narodna ihrashka [Ukrainian folk toy]*. Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine. Lviv [in Ukrainian].
- Hrushevskiy, M. (1904). Dytiachi zabavky ta hry usiaki [All kinds of children's toys and games]. *Kyevskaia staryna [Old Kyiv]*, 7/8, 51-105 [in Ukrainian].
- Mateiko, K. (2011). Narodni ihrashky zakhidnykh oblastei URSR (na osnovi etnografichnoho muzeiu AN URSR u Lvovi) [Folk toys of the western regions of the Ukrainian SSR (on the basis of the ethnographic museum of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR in Lviv)]. *Narodoznavchi zoshyty [Ethnological notebooks]*, 4 (100), 618-631 [in Ukrainian].
- Naiden, O. M. (2016). *Paradoks ukrainskoi lialky: Ukrainska narodna lialka u svitli kroskulturnykh paralelei ta analogii. Obriadovi funktsii. Konstruktyvnyi dyzain [The Paradox of the Ukrainian Doll: The Ukrainian Folk Doll in the Light of Cross-Cultural Parallels and Analogies. Ritual functions. Constructive design]*. Kyiv: Publishing house "Stylos" [in Ukrainian].
- Naiden, O. M. (2007). *Ukrainska narodna lialka [Ukrainian folk doll]*. Kyiv: Publishing house "Stylos" [in Ukrainian].
- Orhanizatsiia ta provedennia maister-klasiv [Organization and conducting of master classes]: metodychni rekomendatsii*. Retrieved from http://krasnokutsk-logoped.edu.kh.ua/atestaciya_samoosvita/majster-klas_organizaciya_ta_provedennya_majster-klasiv
- Shcherbakivskiy, V. M. (1995). *Ukrainske mystetstvo: Vybrani neopublikovani pratsi [Ukrainian art: Selected unpublished works]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Tytarenko, V. P. (2004). Sviatkova narodna ihrashka Ukraintsiv [Festive folk toy of Ukrainians]. In *Problemy revaloryzatsii fenomena ukrainskoi narodnoi ihrashky u suchasnykh kulturno-osvitnikh umovakh [Problems of revaluation of the phenomenon of Ukrainian folk toys in modern cultural and educational conditions]*: Proceeding of Scientific Conference (pp. 73-75). Poltava [in Ukrainian].

NATALIIA SVYRYDIUK

TRAINING FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGY IN THE ARTISTIC FIELD OF CONDUCTING A MASTER CLASS ON MAKING A KNOT DOLL

Main topic to consider are the issues of artistic features, traditions of making knotted dolls, the potential of national-patriotic and aesthetic education among student youth by means of folk art. Emphasizing on the importance of mastering the technique of making a folk doll among future technology teachers which can be

widely used later in their practical pedagogical activities both in technology classes and in extracurricular educational activities with students of primary and basic new Ukrainian schools, in particular during master classes. The main topic of discussion is the need to acquire knowledge about ethnographic research on the creation of a folk doll from various materials and regional features of shaping and decorating toy in order to conduct a high-quality and effective master class on a knotted doll, to achieve the educational, developmental goal and practical significance of such a format in technology classes.

The study highlights the structure of the organization and preparation for the master class on knotted dolls in general secondary education institutions. At the preparation stage, it is necessary to select and thematically decorate the room for the master class, think over the structure of the author's mini-lecture, prepare a multimedia presentation, select illustrative and visual material, organize an exhibition of the author's creative works of the master class, select and prepare the necessary materials for making a doll by the participants of this master class. It is important to think over the features of the final stage of the master class (posting and reflection). The work describes in detail the technological stages of making a doll: forming the head - a knot, laying out a cross from threads, forming an anthropomorphic figure, decorating the "dressing" of the doll. The research substantiates the importance of studying the traditions of folk art in institutions of higher education by conducting master classes on knotted dolls. The artistic features of the knotted doll and conducting master classes are analyzed. The importance of the introduction of innovative technologies during master classes on knotted dolls in institutions of higher education is emphasized.

Key words: *folk art, knotted doll, artistic features of making a folk doll, master class, preparation of a technology teacher to conduct a knotted doll master class.*